

Милча Мадих

**Велибор Берко Савић: ВОЈВОДА ПЕТАР НИКОЛАЈЕВИЋ
МОЛЕР**, Самостално издање аутора, Ваљево 2006, 303.

Књига монументалног садржаја о животу и делатности војводе Петра Николајевића Молера (1775–1816), сликара, администратора и устаника, из пера историографа Велибора Берка Савића, вишеслојна је монографија о једној од најзначајнијих личности новије српске прошлости. Аутор монографије се латио озбиљног посла на свестраном осветљавању личности и богатог дела Петра Николајевића Молера, студиозно проучивши постојећу архивску грађу и објављену литературу из времена у којем је Молер живео и делао.

У предговору монографије сажето су описане друштвене, културне и историјске прилике у Београдском пашалуку и Ваљевској нахији, крајем 18. века и током устаничког периода првих деценија 19. века, у којим се формира личност Молерова и одвија његова уметничка и устаничка делатност. Посебну пажњу аутор поклања породичном окружењу, указујући на пресудан утицај његовог стрица, свештеника и иконописца Хаџи Рувима, под чијим окриљем се напајао родољубљем али и уметничким надахнућем у црквеном сликарству, резбарији, гравури и хералдици. Урођени ликовни таленат брусио је у тадашњим

најбољим манастирским, сликарским школама.

Кроз двадесет поглавља животописа кратког али изнад свега узбудљивог, богатог и значајног пута личности чија је улога недовољно осветљена а његов уметнички и устанички допринос неправедно запостављен у српској историографији, аутор презентује стручној и широј читалачкој публици, целовиту и слојевиту представу о Петру Николајевићу Молеру. У првим поглављима књиге даје се студиозан приказ културно-историјских прилика села Бабине Луке и ширег завичајног окружења у којем се формира личност Петра Николајевића. Посебна пажња је посвећена разјашњењу настанка и развоја насеља, порекла становништва, родослова, родбинских веза са Ненадовићима из Бранковине и другим значајним породицама, друштвених и културних догађаја и прилика, утицају сликарске школе у Докмиру из које је потекао и сам Молер.

У обимном поглављу о Молеровом уметничком стваралаштву, аутор детаљно и студиозно излаже све значајне сликарске радове: троделна икона са Васкрсењем, Ваведењем и Благовестима, део старог иконостаса

цркве у Рабровици (1795), икона св. Архангела у цркви светих архангела Михаила и Гаврила у манастиру Ћелије, царске двери храма Архангела и Гаврила у Гучи (1797), иконе Јеванђелиста Матеја, Марка, Луке, Јована, Амоса, Пророка Мојсија, Арона, Варума, Авидија и многе друге. У посебном поглављу излаже се Молеров рад на живопису Карађорђевог цркве у Тополи и околности под којима се одвијао. Поред детаљног описа његових уметничких остварења, као илустрације богатог и разноврсног уметничког опуса, приложене су квалитетне фотографије у колору са подацима о месту и години настанка.

Пријатељство и духовна блискост са Доситејем Обрадовићем, несумњиво најученијом главом у устаничком раздобљу, сликовито су представљене у књизи узајамном преписком из које се види снажна духовна веза и међусобно поштовање, које су гајиле две родољубиве и духовно блиске личности. Устаничка делатност и његова истакнута улога војводе у првом устанку, са ратовања на Дрини и храбро држање на Баурића шанцу и Лозници, живописно су представљени из аутентичних изво-

ра. Од слављеног војводе у Првом устанку до сумњивих оптужби, пада у немилости војводе и повратка у устаничке редове, сведоче сачувани Карађорђеви протоколи, обилато цитирани у монографији. Учешће у Другом устанку и залагање за ограничењем апсолутне власти књаза, довешће Молера у сукоб и са Милошем, који ће ескалирати у време када је обављао улогу надзиратеља у Народној канцеларији и завршити његовим погубљењем.

Књига Велибора Берка Савића о Петру Никлајевићу Молеру, прва је и једина целовита монографија у српској историографији о једној од најистакнутијих личности устаничког периода, која је оставила богато и разноврсно дело своме народу али и много контроверзи у вези његове трагичне судбине, које аутор ове занимљиве и технички изузетно опремљене књиге настоји да осветли. Уз прилог документа из периода српских устанака, родослова, илустрација и регистра имена, рецензије професора и дописног члана САНУ Драгољуба Живојиновића, стављена у тврди повез, монографија оставља више него повољан утисак.